

3.5. Közterület-felügyelők alkalmasság-vizsgálata

1. Az alkalmasság-vizsgálat célja

A közterület-felügyelők alkalmasságának egészségi, fizikai és pszichikai követelményeit a 78/1999. (XII.29.) EüM-BM együttes rendelet szabályozza.

A közterület-felügyeletről alkotott 1999. évi LXIII. törvény meghatározza a felügyelet feladatait:

- a) a közterületek jogszerű használatának, a közterületen folytatott engedélyhez, illetve útkezelői hozzájáruláshoz kötött tevékenység szabályszerűségének ellenőrzése;
- b) a közterület rendjére és tisztaságára vonatkozó jogszabály által tiltott tevékenység megelőzése, megakadályozása, megszakítása, megszüntetése, illetve szankcionálása;
- c) közreműködés a közterület, az épített és a természeti környezet védelmében;
- d) közreműködés a közrend, a közbiztonság védelmében;
- e) közreműködés az önkormányzati vagyon védelmében;
- f) közreműködés a köztisztaságra vonatkozó jogszabályok végrehajtásának ellenőrzésében;
- g) közreműködés állategészségügyi és ebrendészeti feladatok ellátásában.

A feladatokból adódóan a felügyelővel szemben támasztott követelmények sokrétűek:

A tevékenység konfliktusok forrása. Változó környezeti és személyi feltételek között, csekély társadalmi megbecsülés mellett rugalmasságot, határozott fellépést, helyzetfelismerést, gyors döntést, jó problémamegoldást, fizikai, szellemi és pszichés állóképességet kíván.

Felelőssége is igen nagy, hiszen a nem megfelelő fellépés következményei sokszor anyagi- erkölcsi kárban, de sokszor jogi konzekvenciákkal járó személyi sérülésben nyilvánulnak meg.

Fentiekből következően a mentális követelmények mellett, mint például a problémamegoldás, szociális intelligencia, tárgyalási készség, személyiségjegyek tekintetében is magasak a követelmények. Ilyen követelmény például, a kiegyensúlyozottság, rugalmasság, határozottság, frusztráció tűrés, stressz kezelési és megoldási képesség.

Ezek a személyiséggel szemben támasztott követelmények nem magából a munkafeladatból, hanem annak feltételrendszeréből, körülményeiből adódnak. Az ügyfelekhez, időjáráshoz, munkakörülményekhez történő alkalmazkodás jelentős energiát von el a munka feladat pontos teljesítésétől. Ez az emocionális (pszichés) megterhelés pszicho- szomatikus panaszok forrása lehet. A felügyelő egészségét abban az esetben tudja megóvni, ha a stressz okozó helyzetek kialakulását lehetőség szerint megelőzi vagy, ha az elkerülhetetlen megfelelő konfliktus megoldó stratégiát alkalmaz. Ellenkező esetben a frusztrált személy ingerlékenységgel, agresszivitással reagál a problémás helyzetekben.

2. Az alkalmasság-vizsgálatot végzők feladata

A rendelet értelmében a közterület-felügyelők alkalmassági vizsgálata két részből áll:

- egészségi és fizikai, illetve
- pszichikai alkalmassági vizsgálat.

A közterület-felügyelők egészségi és pszichikai alkalmasságának megállapítására a foglalkozás-egészségügyi szakorvos és a szakpszichológusa saját szakterületének megfelelően jogosult.

Az egészségi és pszichikai alkalmasságot vizsgáló szakemberek feladata annak elbírálása, hogy az alkalmasság-vizsgálatra jelentkező személy megfelel-e a rendeletben meghatározott egészségi, pszichikai, illetve fizikai alkalmassági követelményeknek, alkalmas-e a fokozott pszichés terheléssel, az időjárási viszonyoktól függő klimatikus-, valamint környezeti tényezők okozta ártalmakkal járó tevékenység végzésére.

A vizsgálat végzésére jogosult munka- vagy klinikai szakpszichológus pszichológus legfőbb partnere az orvos, akivel szükség esetén kölcsönös konzultációt folytat. A pszichológus együttműködő partnere a munkáltató, esetenként a rendőrség, bíróság, ügyészség.

- A megbízó (általában a polgármesteri hivatal) először orvosi (egészségi) alkalmassági vizsgálatra küldi a dolgozót.
- Amennyiben az egészségi alkalmassági vizsgálaton a dolgozó *alkalmas* minősítést kap, a foglalkozás-egészségügyi orvos a Magyar Közlönyben feltüntetett szakpszichológiai vizsgálat helyek egyikéhez küldi a dolgozót, aki pszichológiai alkalmassági vizsgálaton vesz részt.

3. Az alkalmasság minősítése

3.1. Pszichológiai vélemény

A vizsgálati személy orvosi papírt hoz az alkalmasságáról, ezután a pszichológus a "Pszichológiai vélemény" c. nyomtatványra rávezeti az alkalmassági vizsgálat eredményét: *alkalmas - nem alkalmas minősítéssel*, majd a vsz. a véleményt elviszi a felkért orvoshoz, aki megadja az összesített minősítést.

A véleményen fel kell tüntetni, hogy előzetes, időszakos vagy soron kívüli vizsgálaton vett részt a jelentkező.

A pszichológiai Véleményen fel kell tüntetni a felülvizsgálati lehetőséget, és azt is, hogy a fellebbezést az előzetes vizsgálat helyén kell benyújtani.

A véleményen jól olvashatóan felé kell tüntetni a vizsgálatot végző pszichológus nevét, telefonszámát. A véleményt minden esetben bélyegzővel kell ellátni.

A vizsgálatot végző szakpszichológusnak mérlegelnie kell a vizsgálati eredményeket, abból a szempontból is, hogy - a lőfegyveres vizsgálatra jelentkezőkkel szemben - a közterület-felügyelők nem rendelkeznek lőfegyverrel, csak a kevésbé veszélyes gázspray-vel, így nem egyértelmű eredmény esetén lehetőség van az alkalmassági idő limitálásra.

3.2. Az alkalmasság összetett minősítése (8. §)

A pszichológiai vizsgálat végeredményeként a minősítést a pszichológus „*Pszichológiai vélemény*”-ben adja meg, amely a “Felügyelő egészségügyi törzslapja” mellékletét képezi. Ennek a minősítésnek birtokában adja meg a foglalkozás-egészségügyi orvos a dolgozónak az *Összesített minősítést*.

Célszerűnek látszik az un. „két pecsétes” összesített minősítés bevezetése, amelyen mind az orvos, mind a pszichológus aláírása helyet kapna, megelőzve ezzel a pszichológiai vizsgálat mellőzését.

Megjegyzendő: az egészségügyi törzslap, illetve a pszichológiai vizsgálat részeredményei (tesztek, megjegyzések stb.) nem adható ki a dolgozónak.

3.3. Felülvizsgálati lehetőség (12. §)

Alkalmatlan minősítés esetén a minősített fellebbezhet. A fellebbezést az előzetes vizsgálat helyén kell benyújtani.

Az egészségi és fizikai alkalmassági vizsgálat eredményét a területileg illetékes foglalkozás-egészségügyi szakellátás vizsgálja felül.

Amennyiben a pszichikai alkalmassági vizsgálatot végző szakpszichológus orvosi körbe eső probléma gyanúját észleli, soron kívüli orvosi vizsgálatot kezdeményezheti.

Pszichiátriai megbetegedés gyanúja esetén a további vizsgálatra kizárólag pszichiáter szakorvos jogosult (6. §.). Ilyen vizsgálatot az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet (OPNI) Pszichológiai Osztálya végez.

A pszichikai alkalmassági vizsgálat felülvizsgálatára a Fodor József OKK-OMFI jogosult a rendelet 12. § (3) pontja szerint

3.4. Az egészségügyi dokumentáció (15. §)

A pszichikai alkalmassági vizsgálatot végző szakpszichológus a pszichikai alkalmassági véleményt a foglalkozás-egészségügyi orvosnak adja meg. (A vizsgálat részeredményeit nem). *A munkáltató csak az összesített alkalmassági minősítést kapja meg. A munkáltatónak az alkalmassági minősítést a személyi nyilvántartásban kell kezelnie.*

4. Közterület-felügyelők pszichikai alkalmasság vizsgálatának követelményei

A közterület-felügyeletre jogosult személy rendelkezzen megfelelő reakció, döntési és a döntését kivitelező képességekkel és készséggel.

A munkakörben való beválást a jelölt másik fő regulatív tényezője a megfelelően érett és fejlett személyisége biztosítja.

A felsoroltaknak megfelelően a következő részvizsgálatokat végezzük a jelöltnél:

4.1. Anamnézis

- Személyi adatok
- Munkahellyel kapcsolatos adatok
- Iskolai végzettségei
- Család
- Egészségi állapot
- Tervei munkájával, életvezetésével kapcsolatban

4.2. Képességvizsgálat

- Figyelem
- ébersége, terjedelme, megosztottsága, koncentrálttsága
Javasolt vizsgálati tesztek, módszerek: Pieron, koncentrációs teszt, vagy műszeres vizsgálat, pl. tachistoszkóp
- Intelligencia
- szociális intelligencia
Javasolt vizsgálati tesztek, módszerek: Social Intelligence Test (GWUS)

4.3. Külső tulajdonságok regisztrálása

- fellépése: nyugodt, bátor, bátortalan, nyegle, arrogáns
- ruházata: választékos, rendes, rendetlen, extravagáns
- arckifejezése: megnyerő, nyílt, rejtőzködő
- beszédmodora, (kommunikáció): gyors, hadar, érthető,

4.4. személyiségvizsgálat

- Emocionalitás vizsgálata
    - agresszivitás, kooperáció, kommunikáció, frusztráció, konfliktus, stressz
  - Affektivitás vizsgálata
    - elsodorhatóság, rezisztencia, megbízhatóság, kiegyensúlyozottság, rugalmasság, leleményesség, terhelhetőség
- Javasolt vizsgálati tesztek, módszerek:* Szondi (2 profilos), Lüscher, CPI, MMPI, Rohrschach, OSI 2

4.5. Aktuális állapot felmérés

- neurózis
Javasolt vizsgálati tesztek, módszerek: Neurózis kérdőív; Juhász-Kopp-Veér, MMQ

5. Összefoglalás, javaslatok

A közterület-felügyelők nehéz körülmények között, változó feltételek, fokozott pszichés megterhelés mellett végzik tevékenységüket csekély társadalmi és anyagi megbecsüléssel. A felelősségteljes munka minőségének javítása érdekében szükséges lenne a felügyelői munka státuszának javítása. E munka fontos részeként indokolt a megfelelő kiválasztás mellett a felügyelők sokoldalú kiképzése az eredményesebb munka és az egészségmegőrzés érdekében.

Irodalom

- PLETTE RICHÁRD (2000): *Jelentős pszichés megterheléssel járó munkavégzés*. In Ungváry György (szerk.): *Munkaegészségtan*. Medicina Könyvkiadó, Budapest, X. 4. 190-193.
- PLETTE RICHÁRD (2001): *A munkapszichológia gyakorlati kérdései*. Medicina Könyvkiadó, Budapest.